

INSTITUTUL DE CERCETĂRI PENTRU CULTURILE DE CÂMP „SELECȚIA” LA 70 ANI DE ACTIVITATE

Dr. Valeriu VOZIAN

Dr. Ion BOAGHII

Dr. Mihail TARAN

Istoria ICCC „Selecția” este indispensabilă de istoria dezvoltării agriculturii în Republica Moldova. Pornind de la o Stațiune Experimentală, Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția” a evoluat într-una din instituțiile științifice care determină progresul tehnico-științific în ramura culturilor de câmp.

La 1 iulie 1944, prin Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al URSS nr. 737, a fost fondată Stațiunea de Stat Experimentală Moldovenească pentru Ameliorare cu sediul la Bălți. Stațiunea a fost amplasată pe terenuri de stat și era alcătuită din trei subdiviziuni pe o suprafață de circa 1000 ha.

Subdiviziunea centrală, cu sediul la Bălți, îngloba terenurile fostei episcopii, al școlii normale, mănăstirii și gospodăriei avocatului Ionescu. Subdiviziunea a doua era amplasată pe terenurile fostei Camere Agricole, iar subdiviziunea a treia – în partea de nord-est a orașului Bălți, la o depărtare de 15 km de urbe, pe terenurile fostei gospodării a colonelului Todta.

Cercetările se desfășurau preponderent pe terenurile primei subdiviziuni. Un merit deosebit aparține celor care au stat de la bun început la cârma stațiunii și subdiviziunilor sale, care au făurit un autentic monument al naturii – sistemul de fâșii de pădure pe toată suprafața stațiunii și rezervoare de apă, care s-au păstrat până astăzi. Acest „carcas verde” reprezintă un model de organizare și exploatare rațională a terenurilor agricole în condiții de stepă cu deficit de umiditate. Un merit deosebit în crearea acestui monument al naturii îi aparține primului director ai stațiunii M. Liubcenco, șefilor celor trei subdiviziuni de producere L. Curinoi, I. Prepelița, A. Mironov, A. Sikorski și colaboratorilor Secției de agrotehnică S. Gherman și A. Voitovici. Un aport considerabil în constituirea stațiunii ca instituție științifică l-au avut distinși cercetători M. Liubcenco, V. Latcenco, M. Sidorov, N. Lebedev, T. Polevoi, M. Mațina, P. Corobco, T. Civașaev, V. Gordienco, M. Nazarenco ș.a.

Stațiunea Experimentală de Stat pentru Ameliorare și-a onorat cu cinste menirea – de a crea noi soiuri de culturi de câmp în Republica Moldova. La Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor au fost transmise 23 soiuri și hibrizi, din care 8 au fost omologați. Printre soiurile și hibridii creați inițial la Bălți putem enumera: soiul de fasole Moldavskaia belaia uluçennaia, de soia Belțkaia 636, care au fost în omologare o perioadă îndelungată de timp. E necesar de menționat că la Bălți au fost elaborați primii hibrizi de porumb – Moldavskii 1 și Moldavskii 2, iar mai apoi hibridul VIR 25.

Imediat după fondarea stațiunii, a fost conștientizat faptul că valorificarea potențialului soiurilor și hibridilor creați e imposibilă fără respectarea unor cerințe față de tehnologiile de cultivare a solurilor noi. Astfel, au demarat cercetările în domeniul agrotehnicii și anume: amplasarea culturilor după premergători în asolament, studierea diferitelor procedee de lucrare a solului, fertilizare a plantelor, elemente particulare de tehnologii la creșterea diferitelor culturi ș. a.

În anul 1956, în baza Stațiunii Experimentale de Stat pentru Ameliorare și a Secției de Fitotehnie a Filialei Moldovenești a Academiei de Științe din URSS a fost creat Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Agriculturii, transformat ulterior în Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice pentru Ameliorarea, Producerea de Semințe și Tehnologia Culturilor de Câmp (1961), iar mai apoi în Institutul de Cercetări Științifice pentru Culturile de Câmp (1972). Concomitent, acestuia i-au fost atribuite suplimentar 555 ha de teren agricol, care aparțineau anterior fostului colhoz „Lenin” din satul Pământeni, majoritatea locuitorilor căruia erau lucrătorii subdiviziunilor științifice ale institutului.

Cercetătorii au transmis la Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante 42 de soiuri și hibrizi, dintre care 10 au fost omologați. La fel ca și în perioada precedentă, multe din soiurile create la

Bălți s-au menținut un timp îndelungat în sfera producției. Soiurile de mazăre Cormovoi 226 și Cormovoi 24 au fost omologate concomitent în regiunile Nicolaev și Crimeea din Ucraina, în Kazahstan și Federația Rusă. O contribuție deosebită la crearea soiurilor enumerate au adus: la grâul de toamnă – P. Corobco; la orzul de toamnă – V. Latcenco și I. Nișcii; la mazărice și soia – V. Gordienco, V. Latcenco și I. Tcacenco; la mazăricea de primăvară – Irina Procofiiev.

În această perioadă, la institut au fost fondate experiențe de lungă durată pe asolamente, pe fertilizarea culturilor în asolament, pe irigare în asolament ș. a. Un merit deosebit în această activitate le revine savanților M. Sidorov, N. Lebedev, I. Liberștein, P. Kibasov, M. Mașina. Cot la cot cu ei au lucrat în diferite perioade de timp Gh. Șonțu, L. Nica, Iu. Bondarenco, V. Cazanji, C. Cebotari, Zinaida Naconeciniș ș.a.

O etapă nouă în activitatea Institutului de Cercetări pentru Culturile de Câmp a început în 1973, odată cu formarea în baza institutului și celor 14 gospodării semincere, amplasate în diferite zone ale Republicii Moldova, a Asociației Științifice de Producere „Selecția”. În perioada 1973 – 1993 au fost selectate 134 soiuri și hibrizi, din care 39 au fost omologați. A crescut considerabil arealul geografic de răspândire a soiurilor și hibrizilor creați la Bălți.

Printre soiurile și hibrizii omologați în această perioadă în republică putem enumera: soiurile de grâu de toamnă Dnestrovskiaia 25, Piticul, Beleanca 5; de orz de toamnă Iarna, Moldavskii 11; de sfeclă de zahăr Moldavskaia odnosemeanaia 41; la floarea-soarelui o serie de hibrizi MPC; de soia – Bucuria, Belițkaia 82; de fasole – Porumbița ș.a. Potențialul soiurilor și hibrizilor creați de amelioratorii institutului a fost destul de înalt, iar unii din ei au atestat indici record. Astfel, soiurile de grâu de toamnă Bugeac și MPC 8204 au asigurat la Stațiunea Prjevalsk din Kirgizia obținerea pentru prima dată a celor mai mari indici ai productivității grâului de toamnă în fosta URSS, corespunzător 12,18 și 11,81 t/ha.

Soiul de mazăre Ogoniok, omologat în Moldova în 1981, a asigurat cel mai înalt nivel de producție în Lituania – 6,86 t/ha. Multe din soiurile create la Bălți au fost omologate în diferite regiuni din fosta URSS. Soiurile de soia Bucuria, Dorința și Scânțea, bunăoară, fuseseră omologate în Kazahstan, Tadjikistan, Ucraina, în unele regiuni din Rusia; soiul de fasole Aluna – în Ucraina; soiul de mazărice de primăvară Flora – în ținutul Stavropol din Rusia; soiul de sfeclă de zahăr Moldavskaia odnosemeana-

ia 41 – în regiunea Cernăuți din Ucraina ș.a.

Un aport deosebit la crearea acestor soiuri și hibrizi au avut: academicianul I. Untilă, doctorii în științe agricole N. Golban, Victoria Corobco, Irina Procofiiev, A. Hangan, M. Buciuțianu ș.a.

De menționat că activitatea de creare a noilor soiuri și hibrizi era însoțită de elaborarea tehnologiilor de cultivare a culturilor de câmp în cadrul sistemelor moderne de agricultură. În paralel cu particularitățile generale ale elementelor agrotehnice (rotația culturilor, lucrarea solului, fertilizarea, irigarea, mecanizarea, producerea semințelor), au fost elaborate și elementele particulare din tehnologiile de cultivare a culturilor de câmp (epocile și normele de însămânțare, densitatea plantelor ș.a.).

Experiențele de lungă durată fondate la Bălți au servit ca bază pentru elaborarea sistemului de agricultură existent în Moldova. Ele reprezintă concomitent o sursă documentară pentru perfecționarea acestuia. În anul 1989, pentru prima dată în fosta URSS, la Bălți s-au făcut experiențe polifactoriale pe agricultura ecologică. Au fost perfecționate experiențele de lungă durată întreprinse în perioada anterioară. Începând cu 1996, în experiențe polifactoriale se studiază acțiunea și interacțiunea rotației culturilor, diferitelor sisteme de lucrare și fertilizare în asolament fără folosirea substanțelor chimice în lupta cu bolile, dăunătorii și buruienile. O contribuție esențială în elaborarea sistemului intensiv de creștere a culturilor furajere îi revine academicianului M. Lupașcu, care, în 1977, împreună cu un grup de colaboratori ai Institutului au fost desemnați cu Premiul de Stat în domeniul științei și tehnicii din fosta URSS. Cercetările științifice la Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția” și în alte instituții de profil agrar din Republica Moldova, atât în fitotehnie, cât și în zootehnie, sunt îndreptate spre sporirea nivelului de durabilitate în agricultură.

La ameliorarea culturilor de câmp problema principală constă în crearea noilor soiuri și hibrizi cu o capacitate înaltă de adaptare la factorii abiotici nefavorabili. Desigur că seceta tot mai frecventă din ultimii ani prezintă cel mai mare pericol nu numai pentru volumul de producție, dar și pentru calitatea ei. La cereale rezistența la iernare la fel rămâne una din caracteristicile principale ale soiurilor nou create. Importanța acestui parametru a fost confirmată prin condițiile de iernare ale anului 2002-2003, când majoritatea suprafețelor culturilor de toamnă au fost compromise. Rezistența la boli și dăunători, capacitatea plantelor de a înăbuși buruienile determină în mare măsură posibilitatea reducerii substanțelor chimice în lupta cu bolile, dăunătorii și buruienile.

Referitor la tehnologiile de cultivare a culturilor de câmp e necesar de menționat posibilitatea modernizării lor în cadrul asolamentului. Alegerea corectă a premergătorilor, reducerea folosirii arăturii cu plug cu cormană, folosirea în cantități reduse a îngrășămintelor minerale este posibilă doar prin respectarea principiilor fundamentale de construire a asolamentului. La rândul său, asolamentul nu poate asigura o dezvoltare durabilă a gospodăriei agricole fără o bună îmbinare cu ramura vităritului, fără o organizare rațională a teritoriului etc. Transformarea substanței organice a solului rămâne una din cele mai importante probleme în știința agricolă, care determină fertilitatea solului și productivitatea culturilor.

ICCC „Selecția” colaborează în direcția creării noilor soiuri și hibrizi în comun cu instituții de cercetări științifice din Rusia, Ucraina, Bielorusia, România, Ungaria, Bulgaria, Turcia, Franța. Colaboratorii Institutului participă activ la concursuri, conferințe internaționale și naționale.

Începând cu anul 2003, la Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți a fost deschisă Facultatea de Științe ale Naturii și Agroecologie. Odată cu deschiderea acestei facultăți a devenit posibilă încadrarea personalului științific al institutului în procesul didactic. Astfel, experiența bogată de lucru acumulată de cadrele științifice este împărtășită cu generația tânără – studenți, viitorii colaboratori științifici și specialiști de care institutul duce o lipsa evidentă.

Pe lângă ICCC activează doctorantura la specialitățile Agrotehnica, Ameliorarea plantelor, Protecția Plantelor.

În cele șapte decenii de activitate, la ICCC „Se-

lecția” au fost selectate 332 soiuri de hibrizi, din care 148 au fost omologați, inclusiv 12 soiuri de grâu de toamnă, 14 soiuri de orz de toamnă, 15 soiuri de mazăre, 15 soiuri de soia, 12 soiuri de fasole, 18 hibrizi de floarea-soarelui ș.a.

Pe parcursul ultimilor 10 ani, în Comisia de Stat pentru testarea soiurilor au fost transmise 73 de soiuri și hibrizi, din care 32 au fost omologați, inclusiv la cerealele păioase – 12 soiuri, la plantele leguminoase și furajere – 15 soiuri, la floarea-soarelui – 3 hibrizi și la sfecla de zahăr – 2 hibrizi.

Actualmente, pe câmpurile Republicii Moldova se cultivă 66 de soiuri și hibrizi creați la ICCC „Selecția”, inclusiv 13 soiuri de grâu de toamnă, 6 soiuri de orz de toamnă, 2 soiuri de orz de primăvară, 7 soiuri de soia, 6 soiuri de fasole, 8 soiuri de mazăre, 4 soiuri de lucernă, 4 soiuri de mazărice de primăvară, 9 hibrizi de floarea-soarelui, 4 soiuri de sfecla de zahăr și 4 soiuri de sfeclă furajeră.

În Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de plante pe moment se testează 38 de soiuri și hibrizi creați la ICCC „Selecția”.

Ponderea soiurilor și hibrizilor creați la institut în numărul total de soiuri și hibrizi incluși în Catalogul Soiurilor de Plante al Republicii Moldova la ora actuală constituie: la grâul de toamnă 27,7%; la orzul de toamnă 33,3%; la orzul de primăvară 33,3%; la soia 33,3%; la fasolea 66,6; la mazăre 15,5%; la lucernă 33,3%; la mazărice de primăvară 100%; la floarea-soarelui 9,5% și la sfecla de zahăr 7,1%.

În prezent, lucrările de cercetare sunt efectuate de 40 de colaboratori științifici, inclusiv 2 doctori habilitați și 12 doctori în științe.

Ședință în deplasare a CSSDT al AȘM pe câmpurile experimentale ale ICCC „Selecția”